Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Juho Mäki-Lohiluoma

5.12.2022

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, kuluttajansuojaviranomaisteneräistä toimivaltuuksista annetun lain 13 §:n ja oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta
HE 218/2022 vp

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Elinkeinoelämän keskusliitto EK:lta lausuntoa otsikkoasiassa. EK kiittää eduskunnan talousvaliokuntaa pyynnöstä ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kuluttajansuojalain koti- ja etämyyntiä koskevaa lukua sekä kuluttajaluottoja koskevaa lukua. Lisäksi muutoksia ehdotetaan kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettuun lakiin ja oikeudenkäymiskaareen.

EK pitää ylivelkaantumisen torjumista tärkeänä ja erittäin kannatettavana tavoitteena. On hyvä, että kuluttajien liiallista velkaantumista pyritään hillitsemään eri toimin. Tarvittavien ja harkittujen lainsäädäntömuutosten lisäksi erityisesti kansalaisten talousosaamisen parantaminen on keskeisessä asemassa ylivelkaantumisongelman hoidossa.

EK tukee kuluttajaluottoja koskevan sääntelyn kohdennettua muuttamista ja jopa kiristämistä, mutta toivoo eduskunnan tekevän hallituksen esitykseen jäljempänä selostetut muutokset. Yleisellä tasolla kannamme huolta siitä tahdista, jolla kuluttajansuojasäädöksiä tällä hetkellä muutetaan. Nykyinen EU-komissio on esitellyt kautensa aikana erittäin laajan joukon erilaisia kuluttajasääntelyä koskevia aloitteita, jotka puolestaan ovat jatkumoa edellisen komission kauden laajoille kuluttajansuojasäädösten muutoksille, joita on tämän vaalikauden aikana kansallisesti implementoitu. Lisäksi kansallisesti on toteutettu useita kuluttajansuojalain muutoshankkeita, joilla on niin ikään laajoja vaikutuksia yrityksiin.

Kuluttajansuojasäädösten jatkuva muuttaminen heikentää lainsäädännön ennakoitavuutta ja lisää yritysten hallinnollista taakkaa, kun toimintaa joudutaan sopeuttamaan useisiin muutoksiin lyhyen aikajänteen sisällä.

Kyse ei ole vain kuluttajaluottoihin liittyvästä ongelmasta, vaan myös kuluttajansuojasääntelystä laajemmin. EK toivoo eduskunnan suhtautuvan tähän viestiin vakavasti: erityisesti pienemmät kuluttajaliiketoimintaa harjoittavat yritykset ovat tällä hetkellä tilanteessa, jossa sääntelymuutosten perässä pysyminen on erittäin hankalaa. Lisäksi edellisen lainsäädäntömuutoksen vaikutuksia ei monesti ehditä kunnolla analysoimaan, kun uutta sääntelyä jo esitetään.

Korkokaton alentaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että korkokatto laskettaisiin nykyisestä 20 prosentista 15 prosenttiin. Samalla hallitus esittää korkokaton sitomista korkolaissa tarkoitettuun viitekorkoon. Tällöinkään korko ei kuitenkaan saisi luottosopimuksen mukaan nousta yli 20 prosentin.

Korkokatto koskisi hallituksen esityksen mukaan myös vanhoja jatkuvia luottoja siltä osin kuin niistä tehdään uusia nostoja. Korkokatto-sääntelyn piiriin tulisivat uusien nostojen osalta myös ennen 1.9.2019 tehdyt jatkuvaa luottoa koskevat luottosopimukset, jotka eivät ole aiemmin kuuluneet lainkaan pysyvän hintasääntelyn piiriin.

EK katsoo, että korkosääntelyä koskevien muutosten osalta esitettävien muutosten tulisi tukeutua huolelliseen vaikutusarviointiin. Nykyisen korkosääntelyn vaikutuksista ei kuitenkaan ole riittävästi tietoa, jonka nojalla voitaisiin luotettavasti arvioida tarvetta esitetylle korkosääntelyn muutokselle. Lisäksi on otettava huomioon, että korkokaton alentaminen voisi vaikeuttaa myös maksukykyisten asiakkaiden luotonsaantia. Myös muiden alhaiseen korkokattoon liittyvien mahdollisten kielteisten vaikutusten riskit, kuten laina-aikojen piteneminen ja luottomäärien kasvaminen, olisivat suurempia. Korkokaton laskemisen haitat voivatkin ylittää sen hyödyt, jotka ovat vielä epävarmoja. Ylivelkaantumista voidaan tehokkaammin ehkäistä muilla toimenpiteillä.

EK katsoo, että aiemman sääntelyn aikana tehtyihin luottosopimuksiin puuttuminen lainsäädäntöteitse voi johtaa siihen, että luotonantajat irtisanoisivat vanhoja luottosopimuksia, eivätkä kaikki kuluttajat saisi enää nostettua luottoa uuden sääntelyn mukaisilla ehdoilla. Lisäksi sellainen lainsäädäntökehitys, jolla puututaan jo olemassa oleviin sopimussuhteisiin, on oikeusvarmuuden ja ennustettavuuden näkökulmasta ongelmallista. On tärkeää, että alalla toimivat yritykset voivat luottaa lainsäädännön ja jo tehtyjen sopimusten pysyvyyteen.

Markkinointiin esitetyt lisärajoitukset

Kuluttajaluottojen epäasiallisen markkinoinnin estämiseksi hallitus esittää hyvän luotonantotavan vastaisen markkinoinnin nykyistä täsmällisempää määrittelyä. Sääntelyn rikkomistilanteissa elinkeinonharjoittajalle voitaisiin määrätä seuraamusmaksu.

EK:n näkökulmasta ehdotettu hyvän luotonantotavan täsmentäminen seuraamusmaksusääntelyllä tehostettuna on tehokas ja oikeasuhtainen toimi epäasiallisten menettelytapojen kitkemiseksi. Tulkinnanvaraisia ilmaisuja olisi kuitenkin vältettävä. Ongelmia voi tästä näkökulmasta liittyä erityisesti ehdotetun 13 §:n 1 momentin d) kohtaan, jonka mukaan kiellettyä olisi ”esittää luotonoton edistävän kuluttajan sosiaalista menestystä tai hyväksyntää”. EK pitää toivottavana, että kyseistä 13 §:n 1 momentin d) kohtaa täsmennettäisiin mahdollisuuksien mukaan eduskuntakäsittelyssä.

Vahva tunnistaminen luotonotossa ja verkossa laskulla ostamisessa

Luotonottoon ja maksamiseen liittyvien väärinkäytöksien estämiseksi hallitus esittää, että henkilöllisyyden todentamisvelvollisuus laajennetaan koskemaan kaikkia kuluttajaluottoja sekä tilanteita, joissa kuluttaja valitsee verkossa asioidessaan maksutavaksi laskun. Jos asiakas tunnistetaan sähköisesti, tunnistamisessa tulisi käyttää vahvaa tunnistamismenetelmää eli esimerkiksi mobiilivarmennetta tai verkkopankkitunnuksia.

Säännöksellä pyritään estämään verkkokauppaostosten tekeminen toisen ihmisen nimissä. EK pitää henkilötietojen suojaamisen turvaamista sekä väärinkäytösten estämistä tavoiteltavana ja oikeasuuntaisena kehityksenä. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät tilanteet tulee kuitenkin määritellä selkeästi, jotta tulkinnanvaraisuudelta vältytään.

Maksutapojen esittämisen sääntely

Hallitus esittää säännöstä, jonka mukaan verkkokaupoissa on tarjottava tarjolla olevista maksutavoista ensimmäiseksi luotottomia maksutapoja ja viimeisenä luotollisia maksutapoja. Mitään maksutapaa ei myöskään saisi käyttää oletusvalintana. EK ehdottaa tästä säännöksestä – erityisesti sen oletusvalintoja koskevasta osasta – luopumista eduskuntakäsittelyssä.

Kielto tehdä oletusvalintoja ei ole itsessään velkaantumista lisäävä tekijä, mutta heikentää tarpeettomasti asioinnin sujuvuutta. Kyse on lisäksi tarpeettoman yksityiskohtaisesta sääntelystä, jonka toimivuus ja hyödyt ovat kyseenalaisia.

Lainsäädäntö ja hallinto/Yrityslainsäädäntö
Juho Mäki-Lohiluoma 5.12.2022

Siirtymäaika

EK katsoo, että lainsäädännön siirtymäaikojen on oltava riittävät, jotta alan toimijoille annetaan näiden tarvitsema aika toteuttaa lainsäädäntömuutosten edellyttämät toimenpiteet.

Toisin kuin useiden muiden kuluttajansuojasäädösten kohdalla, joiden taustalla on EU-sääntely ja tämän voimaansaattamista koskevat säännökset, nyt käsillä oleva hanke on puhtaasti kansallinen ja siirtymäajan pituus on eduskunnan vapaasti päätettävissä.

EK ehdottaa, että lait säädettäisiin tulemaan voimaan vuoden 2024 alusta niin, että lakien vahvistamisen ja voimaantulon välille jäisi noin vuoden siirtymäaika.